

SZAKDOLGOZAT

Rádics Anett

Kaposvár

2023

„Az emberi tehetség a legnagyobb természeti kincsünk, hiszen már nincs aranyunk és urániumunk, olajunk meg igazából sohasem volt. Tehetségünk azonban volt, van és lesz, és erre a természeti kincsünkre úgy kell vigyáznunk, mint a szemünk világra. A tehetség azonban csak amolyan nyersanyag, az embereken múlik, hogy ezt hogyan aknázzák ki.” (Czeizel 2011)

Az iskolának kulcsszerepe van ennek a természeti kincsnek a feltárásában, gondozásában, a tehetséges tanulók számára olyan környezet kialakításában, amely a lehetőségek sokszínűségét biztosítja a kiemelkedő képességek fejlődéséhez. Ennek a munkának az alapja, hogy az intézmény rendelkezzen tehetséggondozó koncepcióval. A tehetségkonceptió értelmezési keret, meghatározza az azonosítást, a fejlesztést és a nyomonkövetést alapelveit, stratégiai és rövidtávú céljait, feladatait, erőforrásait. A szakirodalomban található koncepció szorosan kapcsolódik a tehetség fogalom meghatározásához. A korszerű tehetségkép szerint a tehetség komplex viselkedésegység, melynek a felismerése folyamatos, hosszú távú azonosítást igényel, beleágazva a tehetséggondozásba (Gyarmathy, 2007). A tehetség kibontakozásának eredményességét nagymértékben befolyásolja tehetségigéret családi, iskolai, kortárs és társadalmi környezete.

A sajátos nevelési igényű tanulók tehetséggondozása során Gyarmathy Éva (2012) megközelítése áll hozzám a legközelebb, aki a tehetséget természeti erőnek tekinti „amely a megjelenésére alkalmas környezetben alkotóerővé válhat”. Ennek tudatában olyan környezetet kell biztosítani számára, amelyben képességei és teljesítménye alapján válogathat a tevékenységek közül, hogy minél magasabb szintű teljesítményre legyen képes.

Szakterületemben három szinten vizsgáltam a sajátos nevelési igényű tanulók tehetséggondozását. Szervezeti szinten arra kerestem a választ, hogy a tehetséggondozás, ezen belül a művészetek eszközével történő tehetséggondozás milyen szervezeti és tartalmi keretek között lehet eredményes, milyen fejlődési utat jár be egy intézmény az átgondolt, tudatos tehetségkonceptió kialakításáig.

Tanulói szinten a művészeti tehetséggondozás hatását elemeztem esettanulmányon keresztül. Vezetői szinten a vezető és a pedagógusok szerepét vizsgáltam a tehetséggondozás intézményi gyakorlatának kialakításában.

A sajátos nevelési igényű tanulók tehetséggondozása során az intézménynek olyan tehetséggondozó koncepciót kell kialakítania, amely ingergazdag, fejlesztő tevékenységeket felsorakoztató környezet megteremtésére törekszik annak érdekében, hogy a sajátos nevelési igényű tanulók erős oldala is felismerhetővé váljék.

A környezet megteremtése nagymértékben függ az intézmény vezetőjének támogatásától, a pedagógusok attitűdjétől, a nevelőtestület változásra való nyitottságától és szakmai felkészültségétől.

A tudatos tehetségazonosítás és gondozás gyakorlata az intézményben tervezett fejlődési folyamat eredménye, melynek szervezeti keretei a fogalmi rendszer változásával alakulnak, változnak. Jelenleg tehetséggondozó műhelyek, komplex tehetséggondozó programok, azonosítási lehetőségek széles köre áll rendelkezésre. A tehetségkonceptió részeként a sajátos nevelési igényű tanulók tehetséggondozásáról alkotott kép átalakult, a rehabilitációs oldal mellett az erős oldal fejlesztése jelentőssé vált, a tanulók életének fontos tényezője a kiemelkedő képességterületek fejlesztése.

A tehetség azonosításának színtere a pedagógus és a gyerek folyamatos, együttes tevékenysége, a különféle források és változatos módszerek felhasználása.

A gyermek képességei akkor fejlődnek megfelelően, ha az őt körülvevő környezet figyelembe veszi az egyéni sajátosságokat, lehetőséget, bátorítást kap, tehetségfejlesztését a módszerek sokszínűsége jellemezi, az egyéni tanulási utak előtérbe kerülésével, az erősségekre fókuszáló tevékenységekkel. Az értelmi fogyatékos tanulóknál -a nem intellektuálisnak tartott területek- a mozgás, a művészetek során alkalmazott módszerek meghatározóak lehetnek. (Rádics, 2018)

A sajátos nevelési igényű tanulók speciális helyzetben lévő csoportja a tehetséggondozás területén az értelmi fogyatékosok populációja. Esetükben nem beszélhetünk a klasszikus értelemben vett tehetségről, mert nem felelnek meg a hagyományos modellek kritériumainak, általános képességeik, kreativitásuk a kognitív területek sérülése miatt alacsonyabb szintű.

A tanulók erősségeit valamelyik speciális Gardneri terület jelenti, legtöbbször a testmozgásos, a vizuális-téri és a zenei. (Benczéné, Táscai, 2019) A tehetség koncepciót ennek ismeretében alakította ki a gyógypedagógiai intézmény. A koncepció lényege, hogy a tehetséges értelmi fogyatékos gyermek két különlegességgel rendelkezik, sajátos nevelési igényű, ugyanakkor tehetséges. Ez a sajátosságos helyzet sajátosságos személyiségstruktúrát eredményez, amelyben a sérülés kompenzálására megjelenhetnek többletképességek a nem kognitív területeken. (Benczéné, Táscai, 2019)

Esetükben az erős oldal és a sérült terület fejlesztése egységben kezelendő, támogatva a személyiségfejlődést, teret engedve az önkifejezésnek, önmegvalósításnak.

A gyógypedagógiai módszertani intézmény utazó gyógypedagógiai hálózata és tehetséggondozó műhelye tanácsadással, jó gyakorlataik megosztásával nyújt szervezeti és módszertani segítséget az azonosító és tehetségfejlesztő munkához, a többségi pedagógusok tehetséggondozó tevékenységének támogatásához.

Az eredmények alapján a gyógypedagógusoknak integrációt támogató szerepében jelentős feladat a kettős különlegességű tehetségek azonosításának, gondozásának támogatása, a gyógypedagógia területén szerzett tapasztalat átadása.

A tehetséggondozás a sajátos nevelési igényű tanulók hátránykompenzációjának eszköze. A téma feldolgozása megerősített abban, hogy esetükben különös jelentőséggel bír, ha felfedezzük kiemelkedő képességeiket és azok fejlesztésével hatással lehetünk egész személyiségfejlődésükre. A tehetséggondozás nem a sérülésre, hanem az erősségekre fókuszál, melyeket a sérült területtel egységben fejleszt.

Ennek a tehetségkoncepciónak megfelelően végzem tehetséggondozó munkám a művészetek eszközével a sajátos nevelési igényű tanulók esélyegyenlőségének és társadalmi integrációjának támogatása érdekében.

„A tehetség talán tünékeny. És lehet, hogy kevesen képesek mindvégig életben tartani.

Csakhogy ami belőle születik, az meg időnként a lélek nagy nekirugaszkodásait szüli. Az egyént meghaladó, egyetemes, már-már önjáró jelenségeket.”

Murakami Haruki